

ליאור להב

דין מוקצה בבעלי חיים לשעשוע

איתא בשבת (קכח:) ת"ר מזדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא את התרנגולת. תרנגולת מ"ט לא? אמר אביי משום דמקפיא נפשה, ופירש רש"י שם "מגבתה עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל, אבל אווזים כשאווזים בגפיהם הן מהלכין ברגליהם". א"כ למדנו שחכמים החמירו ואסרו לדדות תרנגולת בחצר, אף שמותר לדדות שאר בעלי חיים וזאת מפני שדרכה להגביה עצמה מן הארץ, ונמצא מטלטלה.

ובגמ' ביצה (ב'.). ביצה שנולדה ביו"ט ב"ש אומרים תאכל. במאי עסקינן... אלא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים. מאי טעמייהו דב"ש מוקצה היא! ומאי קושיא דלמא ב"ש לית להו מוקצה וכו'. והקשה שם התוס' יד"ה (דלמא) "תימה דבמתני' קאמר בהדיא דב"ש אית להו מוקצה. דקתני (ביצה י'.). לא יטול א"כ נענע מבעוד יום. וי"ל דמוקצה דבע"ח חמיר ומוקצה ביותר... כדחזינא ר"ש אע"ג דלית ליה מוקצה. אית ליה גבי גרוגרות וצימוקים דאיתקצאי טפי". משמע מלשון התוס' שבע"ח לא רק שהינם מוקצה אלא הם מוקצה ביותר ואף אם נאמר דלית להו לב"ש מוקצה באופן רגיל, הרי שבע"ח אית להו.

אולם יש לדחות ע"פ מה שכתב המהר"ם (ד"ה דמוקצה) שהרי אם נאמר שבע"ח הם מוקצה ביותר וכו' א"כ לא תובן הסוגיא בהמשך, דהרי פרכינן שם בגמ' (ב':.) אדמפלגו בביצה לפלגו בתרנגולת, כלומר אם העמדנו את המשנה בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה, א"כ מדוע חולקים ב"ש וב"ה רק בביצה, שיחלקו בתרנגולת עצמה. שאלה זו לא תובן כלל עפ"י הסבר התוס', שהרי בפסות לא חלקו בתרנגולת משום דמוקצה היא ביותר, וחמירא טפי מביצה, וכו"ע מודו בה שהיא מוקצה. מכאן מגיע המהר"ם למסקנה שעל כרחינו צ"ל בדעת תוס' שלא התכוונו לכל בע"ח אלא דוקא ביוני שובן דחייס אינש עליהו דלא לחרוב שובכו, ולכן היונים הללו מוקצה ביותר דומיא דגרוגרות וצימוקים, אבל שאר בע"ח לא. גם בעל המאור הסביר כך את הגמ', ואף שהשתמש בביטוי בע"ח באופן כללי, זיל בתר טעמא שכתב משום חרבן שובן, וכדאוקימנא לקמן בברכה ראשונה, וא"כ יוצא

שבע"ח באופן כללי אינם מוקצה ביותר, אלא מוקצה "רגיל" כדברים אחרים.

אולם נראה, שכל הנחה זו של דין מוקצה בבע"ח צ"ע מדברי הרמב"ם, שנראה שהבין שהגמ' בשבת כלל לא אוסרת לדדות התרנגולת מדין מוקצה אלא מדין אחר לגמרי שהרי כתב (הל' שבת פכ"ה הכ"ו) "תרנגולת שברחה אין מזדין אותה, מפני שהיא נשמטת מן היד, ונמצאו אגפיה נתלשין, אבל דוחין אותה עד שתכנס". עולה מדבריו, שהאיסור כלל אינו נוגע לדין מוקצה, אלא מפני שהתרנגולת דרכה להשמט בכח מן היד, ונמצא המחזיק בה תולש את נוצותיה, ועובר על אב מלאכה גוזז. גם צ"ל דלדעת הרמב"ם הוי פסיק רישיה, דאל"כ הוי דבר שאינו מתכוון ומותר.

הראב"ד שם אכן השיגו וכתב: "זה הטעם אינו, אבל מפני שהיא מקפיא נפשה, והיא נטלת ביד". וכפי שבארנו קודם, שכן הוא פשט לשון הגמ', וכך פרשו רש"י ושאר הראשונים. אולם עכ"פ נראה שודאי אין לומר של הרמב"ם אין דין מוקצה בבע"ח, שהרי אומרת שם הגמ' (קכ"ח:): "בהמה שנפלה לאמת מים... מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה, ואם עלתה עלתה". הרמב"ם מעתיק לשון הגמ' ומוסיף (ע"פ הגמ' בהמשך) "ואע"פ שמבטל כלי מהיכנו, שהרי משליכו לבור לתוך המים, מפני צער בעלי חיים לא גזרו. ואסור להעלותה בידו." הרי מבואר דלרמב"ם יש מוקצה בבע"ח, וא"כ דוקא הדין הספציפי של התרנגולת מפורש ע"י הרמב"ם בצורה שונה, שאין לזה כל קשר עם דין מוקצה, אולם ודאי שכעקרון קיים דין מוקצה בבע"ח, וכדמוכח במקומות נוספים ברמב"ם (עי' פכ"ב הכ"ה).

בבאור הטעם מדוע בע"ח הינם מוקצה כתב הר"ן (דף נ"א. מדפי הרי"ף ד"ה אבל לא את התרנגולת) "מפרשינן בגמ' משום דמקפיא נפשה, כלומר שמגבהת עצמה מן הארץ, ונמצא זה מטלטלה, ובשבת לא חזיא למידי, עכ"ל. מבואר מדבריו שבע"ח הינם מוקצה מטעם דלא חזו למידי, שתחת כותרת זו נכללים דברי המוקצה שאינם ראויים לשימוש, וממילא מקצה אותם אדם מדעתו, כגון שברי כלים שאינם ראויים למלאכה, שיירי מטלניות שבלו, ואין בהם ג' אצבעות על ג' אצבעות, עצמות וקליפין שאינם ראויים למאכל בהמה וכד'. וא"כ ממקום שבאנו משם נלמד, שלא תמיד בע"ח הינם מוקצה, שהרי טעמא מדלא חזו, אבל אם חזו אה"נ יהא מותר. דומיא דשיירי מטלניות שמוכח בגמ' (קכ"ה.) שאם חזו לעניים בטל מהם דין מוקצה

ומותרים. וא"כ גם בנ"ד י"ל שאם אותו בע"ח ראוי למשחק לשם שעשוע וכד' אינה מוקצה, ומותר לטלטלו.

אולם יש לדחות, ע"פ מה שכתב מרן (סי' ש"ח סעי' מ"ה) "אסור לשחוק בכדור בשבת ויו"ט". וביאר שם המשנ"ב, בין אם הוא של ניר בין אם הוא של עץ, שאין שם כלי עליו מחמת שראוי לשחוק בו, והוי כאבן שהוא מוקצה בגופו ואפי' בטלטול בעלמא אסור לדעה זו. ולמדים אנו מדבריו שדבר הראוי למשחק בלבד אין זה נחשב כראוי לשימוש מבחינה הלכתית, וא"כ אף בע"ח שראוי למשחק אינו מקבל דין כלי הראוי לשימוש, והינו מוקצה. אח"כ ראיתי שגם הלבושי שרד (שם על השו"ע) נימק כך את דברי מרן וכתב "הכדור אין שם כלי עליו, והוי כאבן שהוא מוקצה מחמת גופו ואינו כלי מחמת שראוי לשחוק בו, עכ"ל.

אמנם כתב שם הרמ"א: "ויש מתירין ונהגו להקל" (ע"פ התוס' פ"ק דביצה י"ב:) וביאר שם טעמו המשנ"ב, שאפשר שמיכון שעשוי לכך ומיוחד לזה בתמידות, לא שייך בו שם מוקצה. אולם נראה שאין ענין זה לכאן שהרי בע"ח אינו עשוי למשחק, שהרי יש לו קיום עצמי, ולא נוצר לשם משחק, יהא מוקצה. זאת ועוד כתב היש"ש (פ"ק דביצה סי' ל"ז) דגם התוס' (שהוא מקור דברי הרמ"א) סובר דמדינא אסור לשחוק בכדור, אלא דנהגו להקל.

אמנם יש לעיין עוד, שהרי כל מוקצה דלא חזי למידי (מוקצה מחמת גופו) אפשר ליחדו מבעוד יום ומועיל כדי לטלטלו בשבת, וכמו שכתב המשנ"ב (בי' ש"ח סקל"ד) שגם מוקצה מחמת גופו אם יחדו בערב שבת לשימוש תמידי, הרי מותר להשתמש בו בשבת, וא"כ אולי יהא אפשר ליחד את בעל החיים למשחק לפני שבת, ויהא מותר בטלטול בשבת.

והנה איתא בגמ' שבת (מ"ה:) בעא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן: קינה של תרנגולת מהו לטלטול בשבת? אמר לו: כלום עשוי אלא לתרנגולים. כלומר, כלום עשוי לשום תשמיש? הרי לתרנגולים הוא עשוי, הלכך הוי מלאכתו לאיסור - ואסור. אלמא אית ליה לר' יוחנן מוקצה (רש"י). וא"כ אין אמרה הגמ' קודם שאמר ר"י שהלכה כר"ש דלית לו מוקצה? מתרצת הגמ', הכא במאי עסקינן דאית ביה (באותו "קינה של תרנגולת") אפרוח מת. ואיתא שם בתוס' (ד"ה הכא) "פירש הר"ר יוסף דלא נקט אפרוח חי, משום דחזי לשחק בו תינוק הבוכה". א"כ

מבואר דלדעה זו באמת מותר לטלטל אפרוח חי, משום דחזי לשחק בו תינוק הבוכה, ומשמע מסתימת הלשון לפני' לא יחדו לכך בערב שבת, שהרי עצם דין "לא חזי למידי" פקע ממנו. אולם בתוס' שם בהמשך דחו דבריו: "ואין נראה דהא בההיא דכופין את הסל לפני האפרוחים (דף מ"ג.) משמע דאסור לטלטל. (וזו גמ' מפורשת, דאפרוחים אף דחזו לא פקע שם מוקצה מהם) ועוד, שהרי בסמוך אמרינן מודה ר"ש בבע"ח שמתו שהם אסורים. כלומר, אע"ג שאמר ר"ש מחתכין את הנבלה לפני הכלבים וכו', הני מילי במסוכנת דדעתיה עילוה מאתמול לכלבים, אבל מודה הוא בבע"ח בריאים שמתו שאסורים. א"כ ודאי שבעודם בחיים מוקצה הם אף לר"ש שאין לו מוקצה בד"כ, דומיא דגרוגרות וצימוקים. ונדחו א"כ דברי הר"ר יוסף שמתיר מתרי טעמי.

וכתב הריטב"א (שבת מ"ה: ד"ה ה"ע) "הא דקאמר בגמ' אפרוח מת פירש רש"י ז"ל (אצלינו בגמ' מופיע פירוש זה בשם תוס' וכאמור.) דהא אפרוח חי בר טלטול הוא דחזי לשחק בו תינוק. ולדבריו (של רש"י אליבא דהריטב"א) צ"ל שההיא דכופין את הסל לפני האפרוחים דקתני דבעודם עליו אסור, מיירי שבאפרוחים גדולים דלא חזו לשחק בהם תינוק. עכ"ל. וא"כ הרי שהריטב"א נותן למעשה סברא לקיים דברי הר"ר יוסף דלעיל, דלא תקשיא עליה מסוגית "כופין את הסל", ששם עוסקת הגמ' בגדולים, והם באמת מוקצה, מיכון שלא חזו לשחק בהם תינוק.

אולם נראה שאין די "בלימוד זכות" זה. חדא, מפני שהתוס' דחה אפשרות זו של הבנה בקושיא נוספת - מדברי ר"ש שמובא בבע"ח שהם אסורים. ועוד, שהריטב"א עצמו דוחה אפשרות זו מהגמ' בדף קכ"ח: העוסקת בדידוי תרנגולת, ומשמע שם מסתימת הלשון שטלטול אסור בכל גווני. ואולי אפשר לומר עוד, שהרי אפרוחים הוא שם דוקא לקטנים, ותרנגולות הוא שם לגדולים, והרי יכלה הגמ' לומר שכופין את הסל לפני התרנגולות או לפני העופות, ואם נקטה הגמ' דוקא לשון אפרוחים משמע שמדובר בקטנים ואעפ"כ מוקצים הם.

עם כל זה, ישנם עוד ראשונים דקיימי בשיטת הר"ר יוסף שמתיר. כתב בהגהות אשר"י על הרא"ש (שבת פרק שלישי סי' כ"א) "אפרוח חי אומר ה"ר פורת דמותר לטלטלו, דחזי לשחק בו את התינוק כשיצעק. ואין נראה לר"י דאם כן כל עצים ואבנים יפים יהא מותרים לטלטל מהאי טעמא, וכן קשיא קושיות טובא ואסור." ר"י דוחה

את הסברו של ה"ר פורת מטעם שלא הזכרנו אותו עדיין,
והוא שא"כ הרי עצים ואבנים יפים יהיו מותרים -
והיתר כזה לא מצינו בשום מקום.

עם כל זה, ישנם עוד הסוברים שבע"ח הראוי למשחק
מותר בטלטול וכשיטת הר"ר יוסף המובא בתוס' והר"ר
פורת המובא בהגהות אשר"י.

כתב האור זרוע בתשובות (סי' פ"א) "אע"פ שבע"ח
מוקצים ננהו, מכל מקום נראה לי להתיר לטלטל עופות
המצפצפים בכלובם בקול נאה... כיון שבנ"א נהנים
מקולם לאו מוקצה ננהו... וצא ולמד מכלי שיר, דאי
לאו גזירה דשמא תיפסק נימא, היה מותר לטלטלם ולשורר
בהם. עכ"ל. ועדיין צ"ע בדבריו, מה ראיה הביא מכלי
שיר דאי לאו גזירה דשמא תפסק נימא היה מותר לטלטלם
וכו', הרי ברור הוא דאם לא היתה גזירה היה מותר
לטלטלם וכו' אבל מפני שסוף סוף ישנה גזירה הרי שלא
פלוג רבנן, ואפילו אין חשש שתפסק נימא אסור. וא"כ
הכא נמי כיון שגזרו חכמים הרי הגזירה במקומה עומדת
ולא פלוג רבנן". ואכן, הרא"ש דוחה את דברי האו"ז
אמנם מטעם אחר (שם סי' פ"ב) "לא מלאני לידי להתיר,
שאינן ללמוד היתר שימוש בע"ח מהיתר כלים, שאף כלי
שמלאכתו לאיסור (כלי נגינה) לצורך גופו ומקומו
מותר, אבל צורות שבחצר אפי' צריך להם לצורך גדול
אסור לטלטלם משום שאינן תורת כלי עליהם. הכי נמי
בע"ח, ויש לאסור יותר בבע"ח כי אין משתמשים בהם
ולא פלוג בהם רבנן." וגם בדבריו צריך עיון שלכאורה
אין זה מספיק לדחות דברי האו"ז שאפשר לומר דודאי לא
התכוון האו"ז, לומר שדין בע"ח זהה לדין כלי שיר
מבחינת רמת המוקצה, דזה פשוט שאינו, שהרי בע"ח הוא
מוקצה מחמת גופו, וכלי שיר הוא כלי שמלאכתו לאיסור
וקיל טפי, אלא שנתכוון האו"ז ללמוד את העקרון הדיני
בלבד, ולומר שכשם שכלי שיר אי לאו גזירה מותר היה
לטלטלם וכו', כלומר אם בטל טעם האיסור - ממילא

* כוונת האו"ז נראית פשוטה. בלא גזירת חשש תיקון כלי שיר, מטעם שהיה מותר לטלטל כלי
השיר (דאל"כ גזירה מאי אהניא, לאסור את האסור?), ועל כרחך הטעם דשרו בטלטול זהו
מדחזו לנגן בהם וכו', וא"כ ה"ה בדין, דמה שנהנים בנ"א מבע"ח בקולם וכיוצא"ב מוציאם מכלל
מוקצה דלא חזי למידי.

עוד נראה שאין לאמר נכהאי גונא לא פלוג, דבשלמא נבי כלי שיר דיט חשש כללי לתיקונם
קבעו הגזירה לכל כלי השיר, אבל בדיני מוקצה הא חזינן דלא גזרו אכל הכלים, אלא חילקו בין
דחזו ובין דלא חזו, והכי נמי בבע"ח לא ניהוש, אלא נחלק בין דחזו לדלא חזו, ופשוט - העות
העורן.

מותר, אף כאן לגבי בע"ח בטל טעם האיסור דלא חזו למידי וממילא מותר**.

גם האחרונים נחלקו בדין זה. המרדכי בשבת (סי' שט"ז) כתב "כופין את הסל לפני האפרוחים - משמע שאפרוחים מוקצים הם, וטעמא, משום דבע"ח מוקצין הן... ורבינו שמשון פירש דוקא בנולדו בו ביום, דאם לא כן חזו לשחק בהם תינוק הבוכה". ומוסיף שם המרדכי על אתר "ודבריו אינם עיקר...".

ובשו"ת הלכות קטנות למהר"י חאגיז (ח"א סי' מ"ה) נשאל אם מותר לטלטל בהמה חיה ועוף שתינוק משחק בו בשבת, והשיב "מדברי התוס' במציעא (מ"ו: ד"ה פירי) נראה דקרי ליה לשור כלי, דכל שעושיין בו איזה דבר ומיוחד לכך - כלי מקרי, והא דאמרינן בגמ' שבת (קכ"ח:) דמדדין עגלים וסייחים - מדדין אין, מגביהין לא, משום דלאו לצורך גופו ומקומו הוא, אלא לצורך עצמו של איסור". א"כ יוצא מדברי מהר"י חאגיז שמותר לטלטל בע"ח לשם שעשוע. אולם בשו"ע הרב (סי' ש"ח סעי' ע"ח) כתב בפשטות לאיסור: "אסור לטלטל בהמה חיה ועוף, מפני שאינן ראויין בשבת כשהן חיים, ואפי' עוף שראוי לצחק בו תינוק הבוכה אסור לטלטלו, ועכ"פ מידי מחלוקת לא יצאנו.

הנה כל המחלוקות שראינו עד כה עוסקות בדין בע"ח הראוי לשעשוע וכד'. אולם נראה שאם יחדו קודם שבת לשם משחק הרי שלכו"ע יהא מותר, וזה נראה לומר על פי מה שכתב הב"י לגבי דיני מוקצה בהקדמתו לס' ש"ח בטור: "כל דבר שאינו כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים ומעות וקנים ועצים וקורות ועפר וחול ובע"ח וכיוצא בהם, דלא חזו למידי הרי הם מוקצה מחמת גופו... ודבר שאסור לטלטלו מחמת גופו יש בו דרכי היתר י"ג. האחת, יש דברים שמותר לטלטלם ע"י מחשבה כמו חריות של דקל ונסרים וכו'". ונתבאר מדבריו שיש דין היתר למוקצה מחמת גופו והוא שיחדו לתשמיש כלשהו קודם שבת. וכלל זה שמוקצה מחמת גופו אם יחדו לעולם לתשמיש מועיל בו יחוד מפורסם ומקובל אצל הפוסקים, וא"כ אף בנדון דידן י"ל שבאמת מותר בכהאי גוונא, ומה שאסרו הפוסקים דלעיל לטלטל אפרוח כדי לצחק בו קטן הבוכה מיירי בשלא יחדו.

** בכוונת הרא"ש נראה דר"ל, דמה שיט לו שם כלי קיל ספי לענין מוקצה, דבאם הדבר כבר מונח היתר השימוש, דכל גדו כלי הוא לשימוש האדם, מטא"כ בהמה דיט לה שפ בעצם היותה בהמה, ולא רק כמשמשת לאדם, אולי נימא דגזרו אכל הבהמות ולא פלוג. וכעין שכתב הכותב בריש המאמר לדחות את סברת הר"ן, עי"ש.

ואכן, בספר שמירת שבת כהלכתה בהערות (פרק כ"ז הע' צ"ו) כותב בשם הגרש"ז אויערבך שליט"א, שמה שכתב בשו"ע הרב (והובא לעיל) לא מיירי כלל בעוף כזה שמיוחד ועומד לתינוק לצחק בו. הוא מתיחס גם למחלוקת הרא"ש והאו"ז שהובאה לעיל וכותב: "גם אפשר דשם מיירי באופן שאין רגילים לטלטל הכלוב ממקום למקום כמו שרגילים היום... ולכן מסתבר שאינם חלוקים מפרחי נוי דשפיר שרי בטלטול בשבת." אולם, הסבר זה בדעת הרא"ש קשה, שהרי כתב מפורש "ויש לאסור יותר בבע"ח כי אין משתמשים בהם ולא פלוג בהם רבנן", וכך הקשה בשו"ת מראש צורים (לרב שמואל דוד, עמ' רנ"ב), ותירץ שמה שכתב הרא"ש דלא פלוג רבנן בבע"ח, היינו משום שלא היו רגילים בימיו לטלטל בע"ח כלל, ולכן דימה אותם הרא"ש לצרורות ואבנים. אבל אם רגילים לטלטלם הרי הו' כמי שנתן דעתו עליהם לכן מאתמול, והוי כמו צרורות ואבנים שהכינם מאתמול לצורך כלשהו ומותר לטלטלם. עכ"ל. ולא נראה לענ"ד משתי סיבות. ראשית, מנין לנו שבימי הרא"ש לא היו רגילים לטלטל כלל, להשערה כזו צריך מקור, שיוכל להעיד על כך, ואדרבה מעצם העובדה שהרא"ש ובני תקופתו כותבים שאסור לטלטל בשבת אפרוח לשחק בו תינוק, נראה שכן היה מנהגם, והיה זה "צעצוע" מקובל בודאי יותר מהיום, שהיום הרי מי נותן לתינוקו הבוכה אפרוח לשחק בו? שנית, מהו שכתב: "אבל אם רגילים לטלטלם הוי כמי שנתן דעתו עליהם לכן מאתמול", הרי יוצא א"כ שהכל תלוי בזמנים המשתנים, וא"כ גם היום אם יתחילו אנשים לטלטל בימות החול צרורות ואבנים, לפי דבריו יותרו כל צרורות ואבנים לטלטלם בשבת, ואפי' בלא יחוד קודם שבת, ודבר זה לא מצאנו בשום מקום".

עכ"פ, לעניננו אין נפ"מ בדבר זה, שהרי גם הרא"ש שאמר לא פלוג וכו' דימה דין זה לצרורות ואבנים, ומיירי דוקא כשלא יחדם קודם שבת, ואם יחדם נראה שמותרים בטלטול, וכמו שביאר הגרש"ז אויערבך את שיטת האוסרים וכדלעיל.

---

* מה שזה תלוי בזמנים המשתנים אינו קשה כ"כ, בדמוקצה ישנם יסודות לאיסור ויסודות להתיר, והיסודות אינם משתנים, ומה אכפת לן אם דין פרטי בחפץ מסויים יאסר או יותר אם באמת כך הוא עפ"י היסודות הקבועים לנו מראש?! (ומ"מ הכותב כיון בדעתו לדברי החזו"א ביו"ד סי' ה', עי"ש).

עוד יש לאמר גבי אבנים וצרורות, באמת אין הכי נמי אילו יטלטלו בימות החול וכו', היינו שיהפכו לכלי שימוש רגילים (מה שבאמת לא יתכן ולא יהיה, אבל אינו ענין לכאן), ואז יהא דינם ככל מידי דחזו, ומה קושיא בכך?! ואי משום דלא שמענו, דבר מעין זה אין צריך לשמוע לרוב פטותו, א"נ דאינו מציאותי (כנ"ל) - הערת העורך.

והנה כתב הגר"ע יוסף (יבי"א האו"ח סי' כ"ו ס"ק ג') "ולענין הלכה אם מותר לטלטל עופות המצפצפים בכלובם בקול ערב או לא, מכיון שהדבר שנוי במחלוקת בין המהר"ח או"ז שמתיר ובין הרא"ש שאוסר, נראה דנקטינן כדעת הרא"ש לאסור לטלטלן. הואיל והרא"ש פוסק מפורסם אחד המיוחד מעמודי ההוראה והוא רב מובהק בהוראה... ומכל מקום נראה שאם החמה זורחת עליהם ויש בזה צער בעלי חיים, ולפעמים קיים ג"כ חשש שימותו יש לסמוך על סברת המהר"ח או"ז בשעת דחק כזאת ולהתיר לטלטלם לצל", ונתבאר א"כ מדבריו שהיתר טלטול בע"ח קיים רק כאשר הוא בא למנוע צער בעלי חיים, שמפני צער בע"ח דאורייתא הקלו חכמים.